

לפני פרעה

ואַחֲרַי בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיֵּחָזְרוּ לִי בַמִּדְבָּר. וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמְעַ בְּקִלּוֹ לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה' וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח. וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא עָלֵינוּ נִלְכָּה נָא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחַהּ לַה' אֱלֹהֵינוּ כֹּן יִפְגַּעֵנוּ בַּדֶּבֶר אוֹ בַחֲרֵב. וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמֹשֶׁה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרִיעוּ אֶת הָעָם מִמַּעֲשָׂיו לָכוּ לְסִבְלַתִּיכֶם. וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה הֵן רַבִּים עִתָּה עִם הָאָרֶץ וְהִשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסִּבְלַתֶם

(ה', א' - ה')

בפרק הקודם, תיאורנו את בואו של משה מצריימה, את דבריו בפני הזקנים, את המופתים שעשה בדבר ה', ואף את אמונתם הבלתי מסוייגת - הן של הזקנים והן של בני ישראל.

אכן, על פי ציוריו של מלך מלכי המלכים, אמורים היו הזקנים, אותם זקנים אשר היו הראשונים שהתבשרו על ידי משה רבינו בבשורת הגאולה - ללכת עמו ועם אהרן אל פרעה, ויחדיו לדרוש את שחרורם של בני ישראל ממצרים. אלא שלמעשה^א, אמנם האמינו הזקנים לדבריהם של משה ואהרן, אמנם האמינו כי הגאולה ממשמשת ובאה, אולם כאשר נדרשו לעשות לשם כך צעד מעשי, ולהתייצב בפני פרעה למשימה אשר סיכון רב כרוך בה - נשמטו להם...

כאשר יצאו משה ואהרן בדרכם אל פרעה - צעדו הזקנים לצידם, אולם במהלך הדרך עד לארמון המלוכה - חמקו בכל פעם אחד או שנים מתוכם... בהגיעם אל הארמון - התברר למשה ולאהרן כי נצבים הם לבדם, וכי אפילו אחד מבין שבעים הזקנים לא נותר לצידם...

הזקנים לא אבו איפוא לילך בשליחותו של מקום, הם התחמקו מלמלא את התפקיד אשר הטיל עליהם, ואף נענשו בשל כך בהמשך... כאשר עלו משה

א. שמו"ר ה' י"ד.

ואהרן אל הר סיני - הצטרפו אליהם הזקנים, אולם הקדוש ברוך הוא הורה להם לחזור ומנע את עלייתם אל ההר... "אתם, אשר התחמקתם ממילוי רצוני - לא תזכו אף לעלות אלי בעת מתן תורתי!" - אמר הקדוש ברוך הוא כביכול.

אולם אל דאגה... משה ואהרן לא התייראו אפילו לרגע בראותם כי נותרו בודדים... שניהם יחדיו נכנסו אל פרעה בכדי למסור לו את דבר ה', ואזי התברר להם כי יום זה בו הגיעו אל הארמון - הינו יום מיוחד עבור המלך המצרי... היה זה היום בו מלך הרשע על כל העולם, ואותו חגג ברוב פאר תוך שהוא מצפה וממתין למחוות מצד נתיניו ומצד מלכי שאר האומות הכפופים לו...

ואכן, המלכים הופיעו כולם, לבושי מחלצות - איש ואלוהיו בידו, כאשר עמם הם מביאים עטרות בכדי לקשור לראשו של פרעה... ובכן, באותה שעה בה ישב פרעה במסיבה כשהעטרות לראשו, וסביבו כל מלכי האומות - הופיעו משה ואהרן בשערי ארמונו...

נקל לתאר, כי מראם של שני היהודים, בעלי הדרת הפנים והזקן היורד על פי מידותיו - היה חריג למדי בארמונו של פרעה... תיאור מפעים אודות מראם המרומם של שני קדושי עליון בבואם לפני פרעה - מוצאים אנו בדברי חז"ל², אשר לימדונו כי דומים היו למלאכי השרת, רום קומתן כארזי הלבנון, גלגלי עיניהם - כגלגלי חמה, זקניהם - כאשכלות תמרה, זיו פניהם - כזיו החמה, מטה האלהים בידם - המטה אשר חקוק עליו השם המפורש, ודיבור פיהם - כאש שלהבת! נקל לתאר איפוא כי פחדם של משה ואהרן נפל על כל רואיהם!

והנה, לארמונו של פרעה - היו **ארבע מאות פתחים**, כל אחד מהם שמור על ידי אריות ודובים כמו שאר חיות רעות. לא היתה כל דרך להכנס אל הארמון - מבלי לעבור באחד השערים, ואף לא היתה כל דרך לעבור בשערים - מבלי להאכיל תחילה את החיות הטורפות. אילו הסתכן אי מי ועבר בשער מבלי שיקבלו בעלי החיים הללו את מזונם תחילה - אחת דתו היתה להטרף על ידם בו במקום!

ב. ילקוט רמז קפ"א.

אך ראה זה פלא: כאשר הגיעו משה ואהרן אל פתח ארמונו של פרעה, אל אחד מאותם ארבע מאות פתחים, לא זו בלבד שלא הזיקום החיות הרעות - אלא שהתקבצו סביבם וליחכו את רגליהם, ואף ליוו את שני הצדיקים עד לטרקלינו של פרעה^ג, הטרקלין בו התקיימה באותה שעה עצמה ה'מסיבה' המתוארת לעיל...

מי ה' אשר אשמע בקולו

עתה, משה ואהרן נכנסו אל טרקלינו של פרעה כשהמטה בידם, והוא מצידו תלה בהם עיניים מצפות... "מעניין מה הביאו באמתחתם!" - הרהר... "אולי הביאו כתר לעטרני בו? אולי הביאו מכתב ברכה?" - תהה בליבו, אולם עד מהרה התברר לו כי לא מיניה ולא מקצתיה... לא זו בלבד שלא הביאו משה ואהרן מאומה לכבוד יום המלכתו, אלא שאפילו אין בדעתם לברכו!

מלבד זאת, יכולים אנו לתאר לעצמנו כיצד חש פרעה, אשר מראהו לא היה מלבב - וזאת בלשון המעטה, כאשר נכנסו אל טרקלינו שני היהודים בעלי הדרת הפנים... הלא בניגוד מוחלט למראם נורא ההוד של משה ואהרן אשר תואר לעיל - פרעה נראה עלוב לחלוטין... גובהו - היה אמה בלבד, וזקן עבות ירד על פי מידותיו והגיע עד קרסולי רגליו^ד...

יתר על כן. כניסתם הדרמטית של משה ואהרן, כשהם מלווים בכל החיות הטורפות המלחכות את רגליהם - הסיטה בודאי את תשומת ליבם של המלכים כולם מהאירוע המלכותי! פחדם של משה ואהרן נפל על כולם, והם הסירו את

ג. ילקוט שם. אכן במד"ר מובא כי משרתיו של פרעה - סבורים היו כי מבקשים משה ואהרן ליצג את בני ישראל, את 'עם העבדים' - ולברך את פרעה לכבוד היום המיוחד לו, ועל כן נכנסו לפני המלך וביקשו את רשותו לאפשר להם לבוא אל טרקלינו. ואמנם, גם פרעה לא העלה בדעתו כל סיבה אחרת לביקורם של שני הזקנים... "אין זאת כי רוצים הם לכבדני ולברכני, ואם כן - מדוע לא אקבלם?" - אמר בליבו, והורה למשרתיו להכניס את משה ואהרן אל הטרקלין בו התקיימה החגיגה...

ד. מו"ק י"ח, ע"א; ועיין בספר הישר.

כתריהם שלהם - והשתחוּו לפני שני הזקנים! אין ספק. ההתפתחויות - כלל לא מצאו חן בעיני פרעה...

אלא שעד מהרה התברר לו, כי הצרות רק החלו. שכן לפתע פתאום - חש המלך צורך לצאת לנקביו בדחיפות... הוא עזב את הטרקלין בתואנה כלשהי, נכנס לבית הכסא¹, אולם שם - המתינו לו שלוחיו של מלך מלכי המלכים... היו אלו שנים עשר עכברים, אשר רק המתינו שישב - בכדי לנושכו בשנים עשר מקומות! הכאב היה צורב וחד, ופרעה לא הצליח להתאפק... הוא זעק בקול כה רם - עד שזעקותיו נשמעו עד הטרקלין בו הסבו כל מלכי האומות הכפופים לו!

כאשר שב פרעה לבסוף אל טרקלינו, הוא היה כעוס, מאוכזב, פגוע ומושפל. את תסכולו - מיהר להפנות כלפי משה ואהרן, אשר בעטיים השתבשו תכניותיו:

"מי אתם? מה אתם מבקשים?" - התפרץ בזעם, "כלום כלב אני, שבאים אתם לפני ומקל בידכם?"² - הוסיף וקרא, אולם משה ואהרן לא התרשמו מצעקותיו, רק השיבו³ בנחת: "יהודים אנו, שלוחיו של מלך מלכי המלכים,

ה. אף שנתבאר כי פרעה השים עצמו לאלוה, ונמנע מלפנות לנקביו מלבד בעת טיולו היומי על שפת היאור (עיין לעיל בתחילת מכת דם), נראה כי היה לו בטרקלינו בית הכסא למצבי חירום מעין אלו, בית הכסא אשר דבר קיומו כנראה לא היה ידוע לעבדיו ולבני עמו בפניהם ניסה להציג עצמו כמי שאין לו צרכים שפלים מעין אלו...

ו. מדרש הגדול - 'אוצר המדרשים'.

ז. לכאורה יש לדון מי הוא אשר דיבר עתה אל פרעה. שכן הנה לעיל הבאנו בהערה את שיטת הרמב"ן (להלן ו', י"ב), המבאר כי אמנם לעת עתה לא מינה הקדוש ברוך הוא את אהרן לדבר את דבריו אלא אל בני ישראל, בעוד אל פרעה - אמור היה משה רבינו בעצמו לדבר, אולם מאידך ביאר הרמב"ן גם כי דיבור זה הראשון אל פרעה - לא נמסר בדוקא למשה רבינו, ובהחלט יכול היה להאמר אפילו על ידי אחד הזקנים אשר אמורים היו להצטרף אליו לפגישה זו. מעתה, לכאורה יש לדון לשיטת הרמב"ן מי אמר בפועל את הדברים, ונראה מצד הסברה כי אהרן הוא שדיבר - שהרי להלן נמצא כי טען משה רבינו שבודאי לא ישמע אליו פרעה מאחר וערל שפתיים הוא, ומשמע כי עדיין לא עמדו הדברים למבחן מעשי - שכן לעת עתה טרם דיבר בעצמו